

بررسی اپیدمیولوژی بیماری سل در دام های کشتاری کشتارگاه های استان همدان در سال ۹۰-۱۳۸۹ و برآورد میزان خسارات اقتصادی این بیماری به صنعت دامپروری استان همدان

زیور صادقی دهکردی^{۱*}، جمال قره خانی^۲

۱_استادیار بخش انگل شناسی، گروه علوم آزمایشگاهی، دانشکده پیرادامپزشکی، دانشگاه بوعلی سینا همدان ۲_کارشناس ارشد انگل شناسی - اداره کل دامپزشکی استان همدان

مقدمه و هدف: عامل مسببه سل گاوی مایکو باکتریوم بویس (راسته اکتینو میستال ، خانواده مایکو باکتریاسه و جنس مایکوباکتیریا) است . بیماری سل در گاو با ایجاد توبرکلهای پیشرونده در اندامهای مختلف بدن مشخص می گردد . علاوه بر گاو ، انسان ، بز و خوک نیز نسبت به آلودگی با عامل مسبب سل گاوی حساس بوده و گوسفند و اسب نوعی مقاومت طبیعی را نشان می دهند . در گاو منشا اصلی آلودگی گاوهای آلوده می باشند . میکروب سل از طریق هوای تنفسی ، خلط ، مدفوع (هم از طریق جراحات روده ای و هم از طریق خلط بلع شده از جراحات ریوی) ، شیر ، ادرار ، ترشحات رحمی و واژن و همچنین از طریق ترشحات عقده های لنفی باز شده به محیط دفع می شود. بیماری سل گاوی از نقطه نظر بهداشت عمومی در جوامع انسانی نیز حائز اهمیت است . راحتی و فراوانی انتشار عامل مسبب بیماری سل از حیوانات به انسان ، خصوصاً در محیطهایی که بیماری سل گاوی تحت کنترل نمیباشد ، میتواند این بیماری را به یک بیماری مشترک مهم تبدیل نماید . آلودگی به عامل سل در انسانها بواسطه نوشیدن شیر آلوده در بچه ها ایجاد می شود . البته انتقال آلودگی میتواند از راه تنفسی نیز صورت میگیرد. با پاستوریزاسیون شیر خطر انتقال آلودگی میتواند تقریباً بطور کامل از بین برود . همچنین ابتلاء به بیماری سل در بین حیوانات باغ وحش اهمیت بعد بهداشت و سلامت عمومی جوامع انسانی را بیشتر می سازد. با توجه به اهمیت این بیماری در حیوانات اهلی مانند گاو بز و گوسفند که منبع اصلی پروتئین برای انسان محسوب می گردد، از طرفی زئونوز بودن این بیماری و اهمیت بهداشتی آن در جوامع انسانی ، ضرورت بررسی اپیدمیولوژی این بیماری را در استان همدان دو چندان می کند.

مواد و روش کار: در طی سال ۱۳۸۹ دامهای کشتار شده ۸ شهرستان استان همدان شامل فامنین، ملایر، نهاوند، تویسرکان، بهار، اسدآباد، کبودرآهنگ و رزن از نظر اپیدمیولوژی بیماری سل مورد بررسی قرار گرفتند.

نتایج و بحث: بیشترین دام کشتار شده مربوط به شهرستان بهار و کمترین مربوط به شهرستان رزن می باشد. بیشترین موارد آلودگی به علت سل و بیماریهای عفونی به ترتیب مربوط به شهرستانهای بهار و ملایر در گاو و گوسفند گزارش شد.

تعداد لاشه های ضبطی گاو و گوساله که علت ضبط آنها به ترتیب بیماری سل و بیماریهای عفونی بوده، ۴۰ و ۱۴۸ عدد لاشه بوده است. تعداد کبدها و ریه های ضبطی گاو و گوساله بعلت سل، به ترتیب ۲۱ و ۲۸ عدد و تعداد ریه های ضبطی گوسفند و بز بعلت سل، ۸ عدد گزارش شد، در حالیکه کبد ضبط شده گزارش نشد. حداکثر میزان آلودگی سل گاوی که سبب حذف لاشه گردید مربوط به بهمن ماه (۶/۲۳۲۳: ۰/۲۵٪) و حداقل آن مربوط به اردیبهشت ماه (۱/۲۱۹۵: ۰/۰۴٪) بوده است، در صورتیکه آلودگی سل گوسفندی و بزی در سراسر سال گزارش نشد. بیشترین موارد ضبط کبد و ریه گاو در اثر سل به ترتیب مردادماه (۹ عدد) و شهریورماه (۱۲ عدد) بوده است. همچنین تعداد لاشه های ضبطی بعلت بیماری های عفونی ۳۹۷ عدد گزارش شد: (۲۲۱ عدد گوسفند، ۲۸ عدد بز و ۱۴۸ عدد گوساله - گاو). بیشترین موارد ضبط لاشه گاو مربوط به بهمن ماه (۲۱/۱۴۸: ۰/۱۴٪)، گوسفند مربوط به مهرماه (۲۵/۲۲۱: ۰/۱۱٪) و بز مربوط به شهریورماه (۶/۲۸: ۰/۲۱/۴۲٪) بوده است.

از مجموع ۲۷۹۱۹ راس گاو و گوساله کشتاری، در مجموع ۷۲۹۷۳ کیلوگرم، لاشه ضبط گردید (۴۰ لاشه بعلت سل و ۱۴۸ لاشه بعلت بیماریهای عفونی).

از مجموع ۱۳۴۷۲ راس بز کشتاری، در مجموع ۱۲۳۸ کیلوگرم لاشه ضبط گردید (۲۸ مورد بعلت بیماری های عفونی).

از مجموع ۹۴۰۹۲ راس گوسفند کشتاری، در مجموع ۱۴۸۷۳ کیلوگرم لاشه ضبط گردید (۲۲۱ مورد بعلت بیماری های عفونی).

با توجه به آمار و ارقام این مطالعه در خصوص ضبط لاشه و قیمت هر کیلوگرم گوشت گوسفند یا گاو در بازار کشور، میزان خسارات اقتصادی این بیماری رقمی چشمگیر محاسبه خواهد شد.

واژه های کلیدی: اپیدمیولوژی، بیماری سل، استان همدان، گاو.